

Kas par putnu ir ūpis un, kas meža īpašniekiem būtu jāņem vērā meža apsaimniekošanā, lai ūpis viņu un apkārtējos mežos justos labi, par to šajā materiālā.

ŪPIM DRAUDZĪGA MEŽA APSAIMNIEKOŠANA

PAR ŪPJU BIOLOĢIJU UN POPULĀCIJU*:

- Populācijas lielums Latvijā: 8 – 73 ligzdojoši pāri.
- Skaita samazināšanās -50%.
- Vairākums ūpja dabisko ligzdu Latvijā atrodas uz zemes. Šādās vietās tās apdraud dažādi plēsēji un putni ir sevišķi jutīgi pret traucējumu.

- Smilšakmens atsegumos ligzdojošā populācija gandrīz izzudusi vai izzūdoša.
- Sugas urbanizācijas pieaugums apkārtējās valstīs un Latvijā.
- Sugas apdraudētība Latvijā, atbilstoši starptautiski atzītajiem IUCN kritērijiem - **kritiski apdraudēts (Critically Endangered, CR)**, jo tā populāciju veido mazāk kā 50 pieauguši indivīdi.
- Pēc starptautiskajiem IUCN kritērijiem par paaudžu nomaiņas laiku ir pieņemti 12,9 gadi.

** Avotiņš jun. A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.*

**Latvijas Vides aizsardzības fonda finansēts projekts
“Ūpju aizsardzība privātos mežos” Nr. 1-08/37/2021**

Iespējas sugas aizsardzības nodrošināšanā

- Par nozīmīgāko netiešas iznīcināšanas paņēmieni ir uzskatāma mežistrāde ūpja ligzdošanas laikā. Mežistrādes laikā tiek nocirsti lielāko dimensiju koki un ekonomiski nozīmīgākie koku
- ciršanas apjomi tiek īstenoti vecākajās mežaudzēs. Tās ir vietas un struktūras, kas ir nozīmīgas ūpja ligzdošanai.
- Precīzu aprēķinu par šādas iznīcināšanas apjomiem nav.
- Mežizstrādi pavadošais trokšņa piesārņojums (iespējams, samazina medību sekmes).
- Antropoloģiskas izcelsmes traucējums – tūrisms.
- Izmaiņas barības pieejamībā – lokālās izgāztuves, zvēraudzētavas, zivju pārstrādes rūpnīcas u.c.
- Tomēr vēsturiski – samērā bieži sastopama suga lielākajos mežu masīvos.
- Tiek rekomendēts ligzdošanas vietā (dabisko apstākļu nosacīta pastāvīga teritorija, kurā putnu suga ligzdo) noteikt mikroliegumu 20-500 hektāru platībā.
- Nodrošināt miera periodu sugas ligzdošanai nozīmīgajā laikā no 1. februāra līdz 31. augustam.
- Ja tas nav izpildāms, tad nodrošināt miera periodu laika posmā no 1. marta līdz 30. jūnijam.
- Palielināt piemērotu ligzdošanas vietu skaitu, izvietojot ligzdošanas platformas.
- Rēķinot uz cirsmas hektāru, saglabāt vismaz 30 ekoloģiskos kokus – augtspējīgus iepriekšējās paaudzes kokus – vai, ja tādu nav, – augtspējīgus kokus, kuru caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru nogabalā. Ieteicams vispirms izvēlēties ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, kļavas, melnalkšņus, apses un bērzus, kā arī, ja tādi ir, kokus ar deguma rētām.

- Dzīvotnes kvalitātes uzlabošana kopumā.

Mākslīgās ligzdošanas vietas ūpim

- Mākslīgo ligzdu būvniecība tiek uzskatīta par prioritāru darbību (to kombinējot ar ligzdas apkārtnes biotopu aizsardzību un miera perioda nodrošināšanu) sugas aizsardzībā un izpētē kā arī efektīva un mērķēta speciālā monitoringa nodrošināšanā.
- Mākslīgo ligzdu būvēšanas un vietas izvēles apraksti latviešu valodā ierosina ļoti plašas platformas, tomēr ārzemju pieredze rāda, ka ūpis labprāt aizņem arī mazākas konstrukcijas.
- Būvniecības ietvaros ir vēlams pārbaudīt arī optimālos konstrukcijas risinājumus drošībai, izmaksām un konstruēšanas laikam (citāts no plāna).

Jebkura mākslīgā ligzdošanas vieta ir reāls ieguldījums dabas aizsardzībā (pat ja tā netiek kontrolēta pēc tās uzstādīšanas).

Kvalitatīvi izgatavots un izvietots pūču būris var kalpot pat vairāk nekā 20 gadus.

Pūču būrus ligzdošanai izmanto arī citas putnu sugas (tajā skaitā īpaši aizsargājamas): lielā gaura, gaigala, meža pīle, meža balodis, dažādi zvirbuļveidīgie putni – dobumperētāji.

Dējumi un izvesto mazuļu skaits mākslīgajās ligzdvietās (būros) ir lielāks nekā dabiskajās ligzdošanas vietās.

Tomēr vietās ar augsto dabisko ligzdošanas vietu piesātinājumu būriem ir relatīvi zema apdzīvotība. ▪

Nav atšķirības ligzdu postījumos starp dabiskajām un mākslīgajām ligzdošanas vietām.

Mākslīgās ligzdošanas vietas dod iespēju noskaidrot konkrētu sugu ligzdošanas ekoloģiju u.c.

Informācijas un foto autors: Gaidis Grandāns. Dabas aizsardzības pārvaldes sertificēts eksperts